

Izbite vsak dan razen nedelj in praznikov. Issued daily except Sundays and Holidays.

LETO—YEAR XVII.

Chicago, Ill., torek, 2. decembra (Dec. 2), 1924.

Subscription \$5.00 Yearly STEV.—NUMBER 283.

Chicago, Ill., torek, 2. decembra (Dec. 2), 1924.

Subscription \$5.00 Yearly STEV.—NUMBER 283.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ZOPET SE SLIKAJO STRANOVI NA STENO.

MAITEVA SE POMNOŽIJEV OROŽENE SILE NA SUREM.

Washington, D. C. — Vojni tisk Weeka priporoča, da se ohrani zbor pomnoži na 13,000 mož in armada na 150,000 mož. Armada zdaj šteje 12,000 oficirjev in 118,750 mož. Pomnožena sila se razdeli med letalski zbor, obredno topništvo, pehoto, pijoarje in signalni zbor.

Nasprotniki fašizma mobilizirajo svoje sile.

Konferenca opozicijskih strank v Milanu znači prihajanje nove dobe v Italiji.

Milan, Italija, 1. dec. — Tu se je večer vršila protifašistična konferenca, katere se je vdeležilo 11 poslancev italijanskega parlamenta in 99 predstavnikov raznih opozicijskih odborov v mestih severne Italije.

Filippo Turati, vodja socialistov, je predsedoval konferenci. Turati je dejal v svojem govoru, da umorjeni socialistični poslanec Matteotti bo vedno del civilne zgodovine Italije. Govornik je rekel, da opozicija mora zavreči vsako uslugo, katero bi ponudila Mussolinijeva vlada v svrhu uprave v preteklosti.

Drugi govorniki so bili Giovanni Amendola, bivši vojni minister, Angelo Mauri, katoliški poslanec, Giovanni Colonna Di-Cesaro, zastopnik socialdemokratov, socialist Arenobali in Faquenetti, ki je nastopal republikansko stranko in organizacijo "Italia Libera".

KAKO SE GODI TEKSTILNIM DELAVCEM?

Senatorjev sin pravi, da dobro.

New York, N. Y. — Ko je Morgan Butler, sin senatorja iz Massachusettsa, postal predsednik Narodnega društva bombažnih tovarnarjev, se je izrazil, da se tekstilnim delavcem godi dobro.

Senatorjev in tovarnarjev... Ali bi ne bilo pametno, ako bi senatorjev in tovarnarjev sin sam poizkusil skozi tekstilno industrijo ob taki mezdji, da se pravi o dobrotah, ki jih uživajo tekstilni delavci?

KOZAKI SO OČISTILI DVA CIKAŽANA.

Chicago, Ill. — Mestni kozaki so očistili dva Čikažana, ki sta bila obtožena, da obogatita žez noč. Zločinca Joseph Hoellinger in William Wazorberger. Prvega so obsodili za sedem tisoč dolarjev, drugega pa za pet tisoč dolarjev. Kozaki so njima ničvredne delniške delce za produkcijo bakra, ki se ekstrahirajo samo v molganjih kuzkovi.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Zadnje zasedanje starega kongresa otvorjeno v Washingtonu. Stanovanjska mizerija v glavnem mestu. Veloclepar Koretz prispeval v spremstvu policije v Chicago. Pošiljanje fotografij po radio valovih iz Londona v New York je uspelo. Darrow je dejal v debati, da je življenje človeka brez cilja.

Jugoslavija.

Pašič je vzel pet Hrvatov v vlado z namenom, da odvrne Hrvate od Radiča.

Po svetu.

Calles prevzel predsedništvo Mehike ob veliki vdeležbi delavcev. Angleži potlačili revolto v Sudanu in poslali nove čete v Egipt. Opozicija v Italiji zbira vse svoje sile za boj proti fašizmu. Vupejuj poražen v prvi bitki s četami nove kitajske vlade. Komunistični izbruh v Estoniji.

Stanovanjska mizerija v glavnem mestu.

PRIBLIŽNO 600 STRANKAM POVIŠAJO STANARINO.

V mestu je približno 65,000 uslužbencev, katerim gre trda za primerna stanovanja.

Washington, D. C. — Pred tremi meseci je najvišje zvezno sodišče razveljavilo zakon za kontrolo najemnin. Od tega časa je približno šest tisoč strank v apartmentnih hišah prejelo obvestilo, da se je najemnina povzela. To je vzrok, zakaj so se stranke pričele postavljati po robu proti naraščajoči stanovanjski najemnini in so organizirale svoj ligo. To je vzrok, zakaj se nekateri prominentni duhovni in rivajo, da ne zaidejo v spore, ki jih imajo njih farani. To tudi razlaga, da stranke napeto pričakujejo, kaj stori justični tajnik Stone, ki se pa ne gane.

Ballov zakon je določal, da najemniška komisija določi primerno najemnino v Distriktu Kolumbije. Postava je bila sprejeta v vojnem času. Po končani vojni je bil rok te postave odčasa do časa podaljšan, dokler jo ni najvišje sodišče razveljavilo, češ, da krši lastninske pravice hišnih posestnikov.

Praden je bila postava razveljavljena, je senatni odtsek za Distrikt Kolumbije poročal v mesecu maju, da zveza zemljišnih trgovcev uporablja izmišljena posojila, da tako povzbuje vrednost hiš in zemljišč, kar seveda draži stanovanja. V mestu prebiva okrog pet in šestdeset tisoč zveznih uslužbencev, katerih mezde so povprečno tako visoke kot 10,000 uslužbencev distriktne vlade in kongresa. To je okrog \$1,400 na leto. Večina teh uslužbencev ne more dobiti primernih stanovanjskih prostorov za eno četrtino letnega zaslužka. Najemnina je postala oduševna, ker so bila posojila pretirana. To potrdi fakt, da je bilo 33 hiš prodanih za \$12,000,000, na katerih je bilo posojenih več kot \$20,000,000. Apartmentna hiša, v kateri je bilo osemdeset apartmentov, je bila preračunjena na \$200,000 v mesecu aprilu 1921. V mesecu marcu 1924 je bilo na nji \$609,500 vključnega dolga, toda na javni dražbi je bila prodana le za \$342,250. V tej hiši se je organizirala Liga stanovalec, ko so bile izrečene grožnje, da bodo stranke sodnijskim potom postavljene iz nje. Stanovaleci seveda niso hoteli plačati pretirane najemnine.

Stanovaleci odbravajo protestne shode v hišnih vežah, da bi se ohranili nastopajo proti takim shodom. Liga stanovalec naglašala, da je načelnik Washingtonskega društva hišnih posestnikov in ohranikov izrekel - teku govora, da organizacija zastopa več kot za \$35,000,000 lastnine in da je ona odgovorna, da je bila poražena na Lampertova predloga za kon-

stanovanje. Stanovaleci so se odločili, da bodo izrekli protestne shode v hišnih vežah, da bi se ohranili nastopajo proti takim shodom. Liga stanovalec naglašala, da je načelnik Washingtonskega društva hišnih posestnikov in ohranikov izrekel - teku govora, da organizacija zastopa več kot za \$35,000,000 lastnine in da je ona odgovorna, da je bila poražena na Lampertova predloga za kon-

stanovanje. Stanovaleci so se odločili, da bodo izrekli protestne shode v hišnih vežah, da bi se ohranili nastopajo proti takim shodom. Liga stanovalec naglašala, da je načelnik Washingtonskega društva hišnih posestnikov in ohranikov izrekel - teku govora, da organizacija zastopa več kot za \$35,000,000 lastnine in da je ona odgovorna, da je bila poražena na Lampertova predloga za kon-

KONGRES JE PRIČEL ZOPET Z DELOM.

LA FOLLETTOVA SKUPINA TVORI SE RAVNOTEŽNO SILO.

Predsednikova poslanica bo prečitana v sredo.

Washington, D. C. — Kongres se je sešel včeraj, nakar je bila seja odložena do srede iz spoštovanja do članov kongresa, ki so umrli ob času, ko je bilo kongresno zasedanje odloženo. Senat bo zboroval zopet v sredo, zbornica pa ima zborovati tudi danes. Predsednikova poslanica se prečita v obih zbornicah v sredo. Predsednik ne bo navzoč v osebi. Za to poslanico bo predložen predsednikov proračun, najbrž že v četrtek.

Tako bo pot odprta za kongresno delo. V političnih krogih govore, da pride najprvo na vrsto predloga glede Musele Shoalaa. Tukaj bo precej obširne rasprave in upanja menda ni, da se vedna izreče, da vlada prevzame obratovanje tega važnega podjetja. Ta predloga je bila že pred kongresom, preden je kongres odšel na počitnice.

Bankirji, podjetniki in drugi bogatini žele, da se prekliče postava, ki določa, da se objavi vplačila direktnega dohodninskega davka. Ta postava je zelo zoprna privatnim bižniškim interesom, ker je objava davčnih vplačil odprla ljudstvu oči, da vidi, kako visoki so profiti korporacij in bogatinov, ki stokajo, da ne morejo znižati cen blagu in boljše plačati svojih delavcev.

Na dnevi red pride tudi McEdden-Pepparjeva predloga, ki revidira bančne postavbe. O predlogi bo treba spregovoriti običneje, kadar pride na dnevi red.

Predsednik je vetiral predloga za povišanje mezde poštinih uslužbencev. To se je zgodilo tik pred zaključkom zasedanja. Ta veterina predloga pride znova na dnevni red in kongresniki in senatorji bodo imeli priliko pokazati, koliko jim je pri sreju dobrobit poštinih uslužbencev.

Progressivni senatorji in kongresniki bodo zahtevali, da pride na dnevi red Howell-Barkleyjeva predloga, ki odpravlja železniški delavski odbor. Starini bodo napeli najbrž vse sile, da ta predlog ne pride na dnevi red. Ako pa tega ne bodo mogli preprečiti, se potrudijo, da ne bo sprejeta. Železniški parlamentarni zakulisniki so že na delu in pripovedujejo, da bi bila velika nesreča za deželo, ako bo predloga sprejeta.

Mogoče bo kongres tudi debatalo o odpomoci za farmerje. Mnoge farmerjeve je, da sedanji farmerski biroji ne prinašajo nobenih koristi farmerjem, ampak le bogatim farmerjem, ki so farmerjarji le za stafažo ali po imenu. In težko je zdaj povedati, ako se bo kongres oziral na želje farmerjev, dasi so bile v volilni kampanji storjene velike bljube farmerjem.

La Follettova progresivna skupina bo tvorila še vedno silo ravnotežja. S tem dejstvom morajo starini računati. Ta skupina ne bo molčala, kadar pojde za korviti farmerjev in delavcev, ravnoteke ne bo mirovala, kadar bodo hoteli nasuti polne jasli privatnim bižniškim interesom.

BALON JE POČIL.

Za \$17,000 plina izgubljenega.

Scottfield, Ill. — Zračna vreča armadne zračne ladje "TC-5" se je razpočila in iz nje je ušlo za \$17,000 helija. Ko so vlekli ladjo iz hangarja, se je vreča nataknila na železni tram in je dobila luknjo. Ladja je imela odpluti proti Springfieldu, Ill. Poškodovan ni bil nihče. Vzelo bo najmanj dva tedna, da se izvrše potrebna popravila.

VERME.

Chicago in okolica: V sredo deloma oblačno. Naraščanje temperature. Sonce izide ob 6:59, zaide ob 4:20.

Prve slike poslano brežično čez morje.

Fotografije po radiju so prekorale ocean v 20 minutah. Zdaj pridejo filmi na vrsto.

London, 1. dec. — Prva demonstracija praktičnega pošiljanja fotografij po zračnih valovih iz Anglije v Ameriko je bila izvršena včeraj z lepim uspehom. Izvršena je bila v tukajšnjem Radio Housu s pomočjo nove naprave, katero je iznašel R. H. Ranger na inženirskem oddelku Radio korporacije v Ameriki.

Šestnajst fotografij je bilo radijskih. Transmisija je trajala osem ur; vsaka slika je vzela 20 minut za prekoravanje Atlantika. Brzina, s katero potujejo slike po zraku, bi bila lahko polovico večja, toda demonstratorji so radi delali bolj počasi v svrhu boljše jasnosti slik. G. S. Whitmore, šef Marconijevega komunikacijskega biroja in N. F. Ward, inženir Radio korporacije, sta vodila demonstracije.

Fotografija ameriškega poslanika Kellogga v Londonu je bila prva poslana in 20 minut pozneje reproducirana v New Yorku. Nato so sledile slike predsednika Coolidgea, princea Walesa, premierja Balwina, zunanjega ministra Chamberlaina, kraljice Mary in nekatere najnovejše fotografije dogodkov v Londonu. New York je sporočil, da so slike prihajale v najlepšem redu in popolnoma jasne.

Radioirane slik je zdaj dosežena stvar. Bodoča poskušnja, ki pride, bo pošiljanje filmov po zraku.

Pošiljalni aparat obstoji iz transportnega bobna, ki je dva čevlja dolg in en čevlj v premeru. V bobna je majhna, toda močna luč v loku. Fotografije so pritrjene na zunanjo stran bobna, ki se počasi vrti. Skatja s fotoelektrično celico in letami se pomakne eno 64-ino palea v času, ko se boben obrne za polovico. Fotografija je v formi, in ko se odnese skozi leče na fotoelektrično celico, se avtomatično pretvori v brežične žarke, ki gredo svoje pot, kamor so poslanci, v obliki pik in črtic kakor se pošiljajo navadno brzozjavke. Ko pride slika na prejemi aparat, se reproducira na papir pod direkcijo radija, ki avtomatično dela obris s peresom ali svinčnikom.

New York, N. Y. — Slika predsednika Coolidgea in druge slike, ki so bile v nedeljo prvič poslano iz Londona v New York brežičnim putem, so se oddisale v prejemnem aparatu v uradu Radio korporacije v dvajsetih minutah. Slike so bile lepe in jasne.

SLIKA IZ DANAŠNJE DRUŽBE.

Chicago, Ill. — Pred sodnikom Samuel H. Trudom je stal Henry Allen, oženjen in oče štirih otrok. Bil je v zadnji vojni in na francoski fronti. Ostal je dolžan osemnajst dolarjev na stanarini za mesec november. Hišni posestnik ga je pritiral na sodišče, da plača stanarino.

Ko je birič poklical Allena, je stopil naprej. V njegovih očeh je bil brezupen pogled. Sodnik je vprašal, ako je ves dolžan osemnajst dolarjev na stanarini. Allen ga je pogledal in nato rekel: "Ako so šla vaša plačila, kaj pa hočete storiti?"

Sodnik je razumel. Imel je človeško arce. Obrnil se je do advokata, ki so bili na sodišču in nabral je \$14. Sam je določil še štiri. Nato je dal Allenu še petdeset centov, da se lahko pelje po ulični železni domov. Kaj bo prihodnji mesec?

Komunistični puč v Estoniji.

Stockholm, 1. dec. — Iz Revala je prišla vest, da so ondodni komunisti danes zjutraj vprisrčili revolto in okupirali železniško postajo. Več oseb, med temi tudi nekaj policistov, je bilo ubitih. Železniški minister Kark je bil ranjen. V boju so padle ročne granate in pokale strojnice. Tri ure pozneje so vojaške čete reokupirale postajo in ugasile vstajo. V mestu vlada obsedno stanje.

CALLES USTOLIČEN OB OGROMNI VDELEŽBI.

25,000 oseb je prisostvovalo na planem. Novi predsednik je omejil ceremonije na 15 minut.

VEČ KO POLOVICA NAVZOČIH SO BILI DELAVCI.

Mexico City, 1. dec. — Predsednik Calles je danes naznanil imena ministrov v svojem kabinetu. Skoraj polovica je starih ministrov. Med novimi ministri je tudi Luis Morones, predsednik Mehške delavske federacije, ki je minister industrij, trgovine in dela. — Bivši predsednik Obregon se je sestanek umaknil v privatno življenje.

Mexico City, 1. dec. — Plutarco Elias Calles, prvi socialistični predsednik mehiške republike, je včeraj opoldne prevzel predsedniško službo.

Revolucionarni predsednik je revolucioniral tudi ustoličenje, ki se je prvič v Mehiki vršilo na planem, v velikem, odprtem stadiju, v katerem je bilo pripravljeno 25,000 sedečev, ki so bili vsi do zadnjega zasedeni. Doležljivi so bili mehiški predsedniki ustoličeni v zbornici, kjer je zelo malo prostora za občinstvo.

Ceremonije ustoličenja, ki so se izvršile na odru, našah v ta namen postavljenem, so bile na izrecno Callesovo željo zelo kratke; trajale so komaj 15 minut. Calles je formalno prisegel, da se bo dosledno ravnal po ustavi.

Pred odrom so bili poslanci obeh zbornic, člani najvišjega sodišča, diplomati, guvernirji držav in drugi civilni ter vojaški uradniki. Na posebnem prostoru je sedelo tudi 600 pohabljenih vojakov, ki so se bojevali v zadnji vstaji. Poleg Callesa je sedel bivši predsednik Obregon, ki je danes privatni državljani. Filiberto Gomez, predsednik nižje kongresne zbornice, je zaprisegel novega predsednika.

Delavci so tvorili več ko polovico navzočih. Vse mehiške delavske organizacije — izvzemši katoliških in komunističnih — so bile zastopane. Luis Morones, predsednik delavske federacije, ki je bil ranjen v revolverski bitki v zbornici pred dvema tednoma, je bil burno pozdravljen, ko je zasedel svoje mesto med poslanci.

Največjo pozornost so vzbujale delavske delegacije iz sosednjih republik. Ameriška delegacija, ki je imela rezerviran prostor, je štela okrog 1000 članov. V ospredju je bil Gompers s 300 delegati. Občinstvo je privedlo Ameriško velike ovacije, ko so prišli v stadij. Gompers je imel častni sedež takoj za člani mehiškega najvišjega sodišča.

Stadij je bil ves okrašen z zastavami, ampak rdečih zastav je bilo več kot mehiških trobojnic. Ko je bila ceremonija končana in se je novi predsednik poklonil ljudstvu, so se dvignili tisoč in urnebesni "Viva Calles" in "Viva el presidente" se je mešal z grmenjem topov in pokanjem toplicev. Mnogi so mahali z zastavicami in po zraku je plavalo nebroj hamončkov, vmes so pa ropotali motorji eroplanov, ki so križarili nad stadijem tako nizko, da so se skoraj dotikali stolpov v ograji. Med letali je frfotala jata golobov, katero so izpustili na višku svečanosti. Golobi, ki jih vedno izpušajo ob takih prilikah, so storo asteško znamenje sreče.

DELODAJALCI SO ZA DELO OD KOSA.

New York, N. Y. — Društvo krojaških tovarnarjev, ki se zdaj pogaja z organizacijo krojaških delavcev, v kateri so organizirani krojaški delavci, ki izdelujejo ženske obleke, menijo, da se iztirane iz delavcev več dela, ako so plačani od kosa. Delavci so sklenili, da se bodo spirali temu priganjskemu sistemu, ki koristi delodajalcu, škoduje pa delavcu.

Pašič je vzel Hrvate v vlado.

Stari lajak namerava s tem korakom pokopati Radiča pri volitvah.

Dunaj, 1. dec. — (Poroča A. R. Decker.) — Nikola Pašič, jugoslovanski premijer, je pod vplivom kralja Aleksandra vzel pet Hrvatov v svoj kabinet. Hrvatski ministri pa niso Radičevi republikanci, temveč obratno nacionalisti in Radičevi nasprotniki. Med temi je dr. Gjuro Surin, profesor na zagrebški univerzi.

S to potezo namerava Pašič plajirati nezadovoljne Hrvate in škoditi Radiču v prihajajoči volilni kampanji. Radič še vodi kampanjo svoje republikanske stranke, in sicer pismeno iz Ženeve v Švic, kamor se je satekel, ko je padla Davidovičeva vlada.

Angleške čete še vedno odhajajo v Egipt.

Allenby poroča, da je bila sudanska revolta udulena v soboto, in sicer s topovi.

London, 1. dec. — Zunanji urad naznanja, da je nova egiptovska vlada sprejela vse pogoje velike Britanije. Kriza, ki je nastala radi umora angleškega generala la Stacka v Kairu, je s tem končana.

London, 1. dec. — General Allenby poroča danes iz Kaira, da je zdaj mir v Egiptu. Pogajanja s novo egiptovsko vlado tebejo gladko in zadnje egiptovske čete so zapustile Sudan, kjer je bila zadnji teden revolts domaših vojaških čet. Dileki v Kairu in Aleksandriji deloma še stajajo.

Volta v Sudanu je bila potlačena v soboto. Ko so Angleži videli, da ne bodo s samimi strojnimi tako hitro ugnali upornih črnopoltnih vojakov, ki so se bili zavarikadirali v bolnišnici v Khartumu, so začeli atreljati v polslopje z granatami in topa v svrhu, da ga porokajo in pokopljejo rebele v razvalinah. Ko je padlo par granat, so rebeli pokazali belo zastavo. Okrog 200 mož je bilo v revolti, ki je trajala tri dni. Dva angleška častnika sta bila ubita in osem Angležev je ranjenih. Ko so Angleži prišli v bolnišnico, so našli 15 mrtvih upornikov.

Gibraltar, 1. dec. — Transportni parnik "Neuralia" je danes odplul s novimi četami proti Egiptu.

Kairo, Egipt, 1. dec. — Zaglul paš, bivši premijer in vodja egiptovskih nacionalistov, je vzel potni list za Evropo. Menda gre v Francijo ali Italijo.

ALI BO RES TAKO?

Washington, D. C. (Fed. Press.) — V Bell hiši so odkrili, da Dawes kot podpredsednik ne bo prihajal h kabinetnim sejam. Obenem pa njegovi prijatelji govore, da bo skušal postati v letu 1928 preda. kandidat ne glede na to, ako se bodo za kandidato poganjali Hoover, Borah in celo Coolidge. On fell ostati proč od kabinetnih sej. Ta njegova izjava stoni na tem, ker je prišel v veliko zadrego. Pokojni predsednik Harding je pismeno izjavil malo pred svojo smrtjo, da so se o zaključku glede olja večkrat razgovarjali na kabinetnih sejah, katerim je prisostvoval tudi Coolidge.

Snočni viharji v Franciji in Španiji.

Pariz, 1. dec. — Veliki snočni viharji divjajo danes po večini delu Francije.

Madrid, 1. dec. — Nenavadna huda zima s debelim snegom je obkvala severno Španijo in povzročila veliko trpljenje med kmeti. Volkovi nadlegujejo vasi. Vihar ob obali potopi štiri ribiške ladje in 12 mož je stonilo.

PROSVETA

GLASLO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Reklami se ne vrsta.

Narodina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.60 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s letom:

"PROSVETA"

2687-89 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglasu n. p. (Nov. 20-24) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem davcom potekla narodina. Ponovite je pravilno, da se vam ne teturi list.

PROSPERITETA KOT SE SAMA UDEJSTVUJE
IN KAZE.

Volitve so končale. Ljudstvo se je izreklo za starine, kar pomeni, da se politika starinov nadaljuje, Wall Street bo dočel gospodarske smernice, kot se zde nje-mu primerne.

Ljudstvo ni glasovalo samo za starine. Ampak od-glasovalo je tudi za milijone in milijone dolarjev javnih del. Država Illinois je dovolila sto milijonov dolarjev za javne ceste. Ljudstvo v drugih državah je odglasovalo tudi za ceste in druga javna dela. Lahko se reče, da je bila najmanj ena milijarda dolarjev, ki se potroši v pri-hodnjih dveh letih. Tukaj je posojilo Franciji, Nemčiji, Italiji in mogoče tudi drugim državam in sicer pod po-goji, ki jih narekujejo mednarodni bančni diktatorji v New Yorku.

To je podlaga, na katero gradi velika denarna mo-nja prosperiteto zase in ne za delovno ljudstvo. Ako prično graditi razna javna dela, tedaj potrebujejo razli-šen stavbinski material. Delavci, ki bodo pripravljali ta stavbinski material in gradili javna dela, potrebujejo obleke, živila in druge življenske potrebščine. Torej bo-do pričeli delati tudi v drugih tovarnah. Tujezemska po-sojila se dandanes dajejo na način, da morajo države, ki dobe posojilo, naročiti gotove produkte v Ameriki. Kakšni so ti produkti, je seveda stvar pogodbe.

Zadnji gospodarski obtok v kapitalističnem gospo-darskem sistemu se je bližal svojemu koncu ob Novem letu. Letos proti Novemu letu se pripravljajo nov gospo-darski obtok, ki je preračunjen za dve leti saj po zna-menjih, ki so nam vidna.

Kapitalisti so se za ta gospodarski obtok dobro pri-pravili. Pri volitvah so zmagali. To pomeni, da bodo tudi lahko dobro pestili delavce, ako bodo nezadovoljni s tako prosperiteto, ki pride po volitvah.

Draginja ostane. Pravzaprav so se življenske po-treščine po poročilih statističnega biroja delavskega de-partmenta še podražila. Torej imamo večjo draginjo, kot smo jo imeli pred volitvami.

Rezati so pričeli tudi delavske mezde. In sicer so pričeli najprvo pri tekstilnih delavcih, ker tam bodo za-poslili kmalu delavce, da bodo izdelovali blago, ki je na-menjeno delavcem. To je blago najceneje vrste in slabe kakovosti. Vmes se bo izdelalo tudi nekaj boljšega bla-ga. Več družb je že znižalo mezdo tekstilnim delavcem. Zdaj je prišla tudi lastnica tovarnen v Lancastru, Mass., in pravi: "Delavci, ako hočete delati, morate sprejeti 10-odstotno znižanje mezde. Ako to storite, prične obrat v tovarnah s prvim decembrom."

Gospodarski obtok pričinja. Delavce bodo zopet po-klicali v tovarne, ampak prejemale bodo nižjo mezdo, dra-ginja pa ostane.

Tako se udejevtuje in kaže nova prihajajoča prosp-eriteta.

Delovno ljudstvo si jo je samo izbralo. Zbalo se majhne grožnje denarnih mogotcev v Wall Streetu, pa je zopet prodalo svoje prvenstvo za skledo leče.

Ako bi ljudstvo poznalo gospodarski položaj, kako se vrše gospodarski obtoki v kapitalističnem gosporarstvu, bi gotovo ne glasovalo za take razmere. Ampak če hoče ljudstvo poznati gospodarski sistem, se mora tu-di zanimati zanj, ga študirati, da bo lahko odgovarjalo, kadar se bodo priklatili najeti agitatorji velike denarne mošnje in ga strašili z gospodarsko krizo.

Ako denarni mogotci ne bodo našli kakšnega izho-da, tedaj pride gospodarska kriza prav zanesljivo v dveh letih, ki bo pa večja in bolj učinkovita, kot je bila seda-nja. Denarni mogotci se bodo seveda potrudili, da jo odvrnejo. Ampak tega ne store iz usmiljenja do delov-nega ljudstva, temveč zato, da se ne diskreditira kapita-listični gospodarski sistem.

Vsaka gospodarska kriza odpira ljudstvu oči, poseb-no ako se gospodarska kriza pojavi, kadar je usoda de-žeje v rokah tistih, o katerih je Wall Street s svojimi pod-porniki prav glasno kričal, da jo ne bodo, ako jim bo poverjena usoda dežeje.

Prosperiteta je zdaj tu in sicer taka, kakršno pri-naša kapitalistični gospodarski sistem delovnemu ljud-stvu.

Kdo se pravi zločinci?

Velikanski preobrat se je do-vršil v svetovni vojni ne samo v materialnem oziru ampak tudi v duševnem pogledu. Kar si je pro-letariat prej dobrega pridobil, to mu je vzela vojna. Pa še to kar mu je ostalo je kot pena. Danes ima službo, zasluži toliko, da živi komaj kot človek slabše sorte, a ne ve, če bo tudi jutri tega dele-žen. Vsak hip ga lahko odslovi-jo in pošljejo počivat v senco. Si-gurnost, ki jo je imel prej vojno, mu je blažila njegova čustva in ga utrjevala vedno bolj v krepostnem življenju. Stalen zaslužek mu je takorekoč zatiral vse, kar se v človeku porodi slabega iz revščine in pomanjkanja. A vsa ta sigurnost je sedaj izginila, kaj-ti današnja kapitalistična družba skrbi za varnost in udobno življe-nje tistih, ki kaj imajo, ne pa za tiste, ki žive v bedi; ne za tiste torej, ki so potrebni, ampak za tiste, ki imajo vsega v izobilju.

Da je beda na svetu, vidimo in občutimo vsi, ki nismo rojeni v mehkih perncah takov. gospode. Vsi, ki smo se rodili v revnih hlevčkih, smo priča te bede od pr-vega trenutka življenja. Trpimo mi in z nami nepregledne množice. Zdi se nam, da smo zašli v temni trajev gozd še ob rojstvu in le redko se komu posreči najti drugi del tega gozda, kjer je svet-loba in ni trnja. Tam tema in trnje, tu svetloba in veselje, tam beda, tu razkožje. V temnem delu gozda se plazijo isušene, trudne po-stave, ki se dan za dnem trudijo, da bi ušle iz tega strašnega kra-ja.

Tisti del človeštva, ki hodi po svetlobi, si je nadel "sveto" na-loge, da zatira in izkorišča vse ostale, da zamore sam živeti čim udobnejše in razkošnejše. Zati-ranemu delu človeštva pridiga morale in mu stavi vse mogoče meje in zapreke, ker se boji, da ne bi ta del privedel v njihov raj in razkril njihovo moralo, ne tisto, ki jo pridiga zatiranim, ampak ono, po kateri on živi.

Iz tega stališča dvojne morale gospodarjev in zatirancev mora-mo proučevati razmere v današ-nji družbi, ki je ustvarjena po ka-pitalističnem načrtu. Njihovo ge-lose je: Kar smem storiti jaz, ker sem kapitalist, ker sem bogat, ne smem storiti ti, ker si proletarec, moj suženj! Zločine, ki jih de-lam jaz nad teboj so sveti in častni, če se pa upiraš ti suženj proti svojemu izkoriščevalcu, je to sramotno ter kazni vredno.

Rešiti moramo najprvo na kratko vprašanje: odkod beda in na drugi strani toliko razkožje? Ta dva izhajata iz krivičnih social-nih razlik v človeški družbi. Na eni strani samo delo in trud, na drugi pa brezdelje in uživanje. Kdor dela in se trudi, ne more in ne sme uživati sadu svojega dela, ampak mora s tem svojim delom rediti tiste, ki nič ali pa zelo malo delajo. Te vrste družabni red razdeljuje človeštvo v dva razre-da: v sužnje in v gospodarje, to je v proletarec in kapitaliste. Če pa hoče tisti, ki ne dela, živeti do-bro in razkošno, mora jemati ti-stemu, ki dela; kajti v današnji dobi se pridobivajo vsa sredstva za življenje edinele z delom. Na ta način se torej ustvarja beda in razkožje. Kratko lahko označi-mo ves ta proces s sledečimi bes-edami:

Kdor dela ta strada, kdor ne dela ta je!

Opisovati bedo mislim, da ni treba nikomur izmed proletarcev, ker jo vsak sam dobro pozna. Ne vidi in razume pa vsak njene sa-dove in posledice. Stopimo samo v takov, delavska predmestja — kajti o delavskih mestih današnja kapitalistična družba ne govori, ker delavce ne spada v mesto, kot ne pes y-hišo, ampak v "ku-čo" privezan z verigami. Na uli-cah vidimo umazane in blede o-braze otrok, matere izsušenih grudi, skrivljene in tresoč se starčke, itd. itd., kajti nepregled-ne so posledice bede. Zdi se mi, da je ni na svetu bolj rodovitne stvari kot je beda. Skoraj bi se človeku ustila misel, da sam bog blagoslovila njeno rodovitost, saj pravi pregovor: kogar bog ljubi, tega tepe! In kaj je na svetu večja in strašnejša šiba kot je be-da.

Toda obrnimo svoj žalostni o-braz od te postaje križnega pota bečnega ljudstva katerega bog ljubi in se obrnimo k tistim kate-re "sam bog" sovraži in pogre-mo kaj jim je dal. Lepa in zdrava so njihova stanovanja, zdravi in močni so njihovi otroci in nji-hove matere so naravnost olim-

pijske postave. Ne najdeš na njih sledu dela in trpljenja, sanus brezskrbnost in veselje jih je. Veselijo se sveta in zdi se nam, da se tudi ves svet njih veseli. Soln-ce se jim prijazno smeje in lahna sapica se vedno igra z njihovimi dišečimi kodri! A ti ubogi pro-letarec, povej mi, kedo čustuje s teboj, povej? Ali se ti ne zdi, da se ti porogljivo smeje solnce, ko prilezeš iz podzemskih rogov, ves strit in truden! Ali ne vidiš, da te zasmehujejo tudi luna in nebe-ške zvezdice? Kdo čustuje s teboj? Grom in blisk, črni oblaki in strašne nevihte, ti so tvoji prijatelji, ti imajo tudi nekaj ar-ca zate! Nič kar je lepega in sve-tlega ni dano tebi, vse kar je temno in strašno, vse to je tebi odmerjeno! Saj še sama smrt se najraje mudi v tvoji sredi.

Toda pojdemo iz nebeških vi-šav nazaj v zemeljski raj. Oglej-mo si vsaj eno najvažnejših po-sledic bede. Dan na dan beremo po kapitalističnih listih o raznih zločinih, ki jih naredijo po večini ubogi sužnji, proletarci. Red-ko boš pa videl časopis ki bo od-krival slošine kapitalistov. Rad bi vedel, koliko jih je izmed nas proletarcev, ki smo kdaj videli peljati uklenjenega kapitalista! Mislim, da še nobeden! Vidi se torej vsa zadeva tako, kot da bi bili zločini doma samo med pro-letarci, a pri njih da jih ni! Ka-ko to, ali so oni res taki poštenja-ki?

Življenje v bedi živčnega člove-ka daje mnogo predpogojev za zločinstvo. Njegova notranjost je razburkana morje. Ko se mu neprestano gode krivice zgubi po-lagoma tudi on vso vero v pra-vičnost, ki edina zamore dati družbi pravo in smoteno življe-nje. Če opazuje tak človek svoje življenje, ki ni drugače kot večno trpljenje in beda in povrh tega še zatirajo na vse druge mogoče načine in vsi mogoči ljudje, pa-de v njem še vsaka druga plemenita misel. Koliko bi tu lahko nare-dila vzgoja, a pogledimo če je v stanu bedna proletarska mati vzgajati svoje otroke. Koliko ti-sočev izdajo kapitalisti za vzgojo svojih otrok. A še vedno so jim ne zdijo dovolj dobro vzgojeni.

Nikakor torej ne moremo zahte-vati od uboge in neizobražene proletarske žene in matere, da bi s pomočjo svoje večne bede vzgo-ila svoje otroke. To pa še tem manj, če mora mati sama tudi slu-žiti kruh izven domače hiše in prepuščati otroke same sebi ali drugim nezanesljivim osebam. Tako otroci zaidejo v slabo to-varšino, nauče se vsega slabega, a dobrega navadno nič ali pa zelo malo. Zanemarjajo šolo in pouk. Že v mladih letih jih okuši alko-hol, tista zver, ki nam krađe zdravje in nas pahne v marsika-terno nesrečo!

Tak nesrečno vidi torej povod samo sovražnost, namesto ljubezni do bližnjega in enakosti. Še celo tisti ga sovražijo in ga ponižuje-jo, ki trdijo, da so namestniki Kristusovi! Tako začne tudi sam sovražiti soljudi in popolnoma lo-gično je, ako se njegov srd v prvi vrsti obrača proti tistim, ki ga najbolj zatirajo in ki žive od nje-govih žuljev v razkožju in razud-anosti. Tako se vedno bolj in bolj razvijajo v njem vse možno-sti in pogoji, da se sposabi nad svojim bližnjim in postane zloči-nec. In vse to je sad nebrzdane-ga kapitalizma, ki v delavcu ubi-ja človeka in goji v njem žival.

Razne statistike nam jasno ka-žejo, da se zgodi zelo veliko zlo-činov tam, kjer je največ brezpo-selnosti. Tej pa nujno sledi be-da, katera, kot smo prej videli, daje vse možnosti, da zaide člo-vek na pot zločinstva. Ker je pa brezposelnost posledica konku-rence kapitalizma, je torej jasno, da zločinec neposredno ustvarja-jo kapitalisti. Nimajo torej na vesti samo bede tisočev in tisočev delavcev, ampak tudi vse posledice, ki iz nje izvirajo. Krivci so torej oni in ne tisti, katere beda prisili, da store kak zločin.

Kakšne so pa posledice raz-kožja, v katerem žive kapitalisti, samo deloma videli tekmo razpra-ve. Kdor hoče živeti v razkožju mora imeti sredstva v to svrhu. A kdor ne dela, ta ne pridobiva, zato pa mora jemati sredstva ti-stemu ki dela in ta "tisti" je de-lavec-proletarec. Ker ga pa ka-pitalisti oroopajo in ker je ropanje zločinstvo, so oni torej krivi zlo-činov bednežev in obenem sami zločinci, ker ropajo delavce. Za-pomni si torej revež-proletarec, kdš je in kje so pravi zločinci, to so kapitalisti in tisti, ki te v njih zločinstvu podpirajo! Ti z-sluzijo višies in temne ječe, ne ti, ki si mogoče ukradel kos kruha.

da nisi umri od lakote ti, tvoja žena in vajni otroci!

Kljub jasnosti teh izvajanj ven-dar današnja kapitalistična druž-ba preseja drugače to vprašanje. Ona ne išče toliko vzrokov zloči-nom, kako in zakaj so nastali, ampak vsa njihova pozornost je obrnjena v to, da izlede osebo, katero so sami pripeljali do zlo-čina! Ne zakaj, ampak kdo je storil zločin, to je njihova vodil-na misel! Kdor pa ravna tako pospešuje na "popolnoma jasen način zločinstva. Radi tega jih pa nič ne teži vest in tudi tu, kot pri vsaki stvari skušajo napelja-ti vodo na svoj mlin. Žive namreč v prepričanju, da je njihovo raz-košno življenje mogoče le tedaj, ako zatirajo svoje sužnje in jih tišče v bedi in siromaštvu. Res je, da trenutno lahko drže s tem bičem zatiranja ubogo ljudstvo pod svojo železno pestjo. Toda kakor hitro se bo ta masa dovolj okrepila in zavedla jasno svojega položaja, tedaj bo napočil dan, ki si ga toliko žele vse zatirane množice sveta!

Zatorej oklenite se delavci in kmet tiste stranke, ki boče uničiti tiste, ki so pravi zločinci! — Delo!

Vesti iz Jugoslavije.

Ogenj v lendavskih goricah. — Dne 6. novembra je izbruhnil ogenj v dojnjelendavskih gori-cah, ki je vpepelil šest lesenih vin-skih hramov okoliških Slovencev. Ogenj je nastal vsled neprevidno-sti nekega posestnika, ki je v šte-dilnihu pod alumnato streho pre-več zakuril.

V kamnolomu ponesrečil. — V Gorah Lendavi je v kamnolomu Pavla Žekča smrtno ponesrečil delavec Franc Šabo. Pri lomljenju kamenja mu je spodrsnilo ter je padel v 12 m. globok, s kamenjem napolnjen jarek, kjer je obležal mrtve. Ponesrečenec zapušta ženo in pet nepreskrbljenih otrok.

Zverinska žena. — Ko se letos na jesen začeli padati z dreves prvi rumeni listi, se je zgodil v neposredni okolici Sarajeva stra-šen zločin. Mati in sin sta ubila o-četa. Stvar se je odigrala ponoči. Hankinja Drezec, stara 40 let, je žvela s ožjim 60 let starim možem dobrih 25 let v zakonu. Ves ta čas sta se mož in žena prepra-la, psovala in preklinjala. Miru božjega ni bilo v njuni hiši. Če je bil miren Omer Brezce, ni dala pokoja Hankinji in narobe. Prepa-pala sta se, si pljuvala v obraz in bila v pohujšanje mladim in starim.

Končno se je ženi večno pri-praznje upro, da je sklenila konča-ti sebe ali moža. Priložnost se ji je ponudila za slednje. Vendar pa sama ni imela dovolj poguma, da bi Omerja spravila na oni svet. Za-to je pridobila za peklenki načrt svojega brata Alija in sina Hasana. Oba sta se izkušnjavki sprva ustavljal, naposled pa sta pri-stala. Ženska je oba nesrečneša podkupila s 500 dinarji nagrade.

Omer se je vrnil truden s poti in je legel k počitku. Žena, ki je to opazila, je poslala nad moža sina in brata. Prvi je prijel očeta za glavo, drugi pa za noge. Han-kinja je segla po polenu ter zamahnila z vso silo. Hotela je udariti moža po glavi. Toda Omer je v tem hipu odprl oči, pogledal sina in vprašal: "Kaj pa je!" Mesto od-govora je dobil udarec s kolom. Hankinja je mahala dalje in ni prestala, dokler ni bil mož mrtve. Nato je velela odnesti truplo iz hiše ter ga je pomagala položiti na kup sena, katerega je potem zaigal Hasan. Ogenj je žvignil vi-soko proti oblakom in kmalu se je na mestu požara zbralo pol va-si, ki je kmalu izvahala, da gori truplo. Kmetje so izveliki ožgane-za Omerja iz plamenov ter nazna-nili stvar orožinstvu, ki je stvar preiskalo.

Hankinja je priznala umor ter povedala, kdo ji je pri zločinu po-magal. Kot vzrok dejanja je na-vedla mržnjo do moža, ki je imel 60 let, dočim se ona kljub svojim 40 letom čuti še mlado.

Smrtna kosa. V splošni bolnici v Ljubljani je umrl po dolgem trpljenju v starosti 49 let trgo-vski potnik Adolf Gustin. — V Ro-gaški Slatini je preminul v torek v 86. letu starosti Levro Potočnik, posestnik, blagajnik drž. zdravil-niša v pok. in dolgoletni tamoš-nji občinski odbornik. Šele 23 let stara je umrla v Trbovljah Eliza Odlašek, roj. Forte, hčerka znane narodne Fortejeve rodbine iz Tr-bovljev.

Za graditev krematorija v Za-grebu plectira "Obzor" povodom sestavljanja postavk mestnega proračuna za prihodnje leto. Raz-logi, ki govorijo za gradbo krema-

torija, so z ozirom na razmer-med potrebnimi pokopališnimi kompleksi in veliko mortaliteto tako tehtni, da povsem jasno ka-zujejo potrebo krematorija. "Obzor" je prepričan, da se v mestna uprava lotila te institucije, ki se ji bo v par letih izplač-la in jo znatno razbremenila. Ja-no je, da bo to vzbudilo še pree-borbe, toda enako jasno je, da da bo zmagal zdrav razum.

Ljubuzni rojaki. — V Pod-gradu, občina Plač ob severni o-bčinski granici se je pred nekaj ti naselilo več hrvaških rodbin, žive med seboj v smirtnem sovrtvu. Kadar nanese prilika, zmerjajo med seboj prav z Ra-čevimi izrazi, potem se pa toži-radi razžaljenja časti. Pred nek-dnevi pa je prišlo do spopada, ki bi lahko imel težke posledice. K je bil Peter Drodjan pri Tomu K-vačiču na obisku, mu je nje-go "prijateljica" Eva Balun pripri-vila neprijetno presenečenje. P-čakala ga je za oglom z lonce-krops, v katerega je vsula sp in pepel in z njim občila domo-gredočega Drodjana. Poškodova-mu ni samo obleke, ampak mu pošteno opekla ves obraz, zla-trepalnice in ustnice. Zadeva bo končala pred sodiščem.

Smrtna nesreča. — V Arčini pri Vojniku je povozil avto 20-letno dekle Heleno Felicijan. Tež-koškodovano so prepeljali v ja-no bolnico v Celje, kjer pa je po-legla poškodbam.

Dva poskušena samomora. — aredo zjutraj je izpila pred Ka-narjevo gostilno na Zaloški ces- v Ljubljani kleparjeva sopro-g 36letna Franciška Rež, stanujo- v Zelini jami v samomorilnem n-menu večjo količino lizola. Pad-je po nekaj trenutkih v nezave-Mimoidoč pasanti, ki so nesre-nico opazili ležati na tleh, so i-prenesali v bolnico, koder so ji i-prali želodec, tako da je sedaj izven nevarnosti. — Kmalu za njo so pripeljali v bolnico mladega z-nančnega strahinca, Rusa Pe- Bagrova, ki se je na Kalcu iz n-srečne ljubezni do nekega dek-la ta pognal kroglo v trebuh. Nje-go v stanje je opasno in je lo mal-upanja, da ostane pri življenju.

Radi plesa je prišlo dne 27. v nuarju t. l. v Zgornjem Prebri-ju pri Kobarjih med precej alko-holiziranimi kmečkimi fanti v gosti-ni Marije Melave do prepira, t-ko komi katerega je skočil 24letni p-estnikov sin Alojz Zaje, njegov brat in še par drugih fantov Ignaca Žiraka. Spodili so ga gostilniške sobe, obdolženi Aloj-z Zaje ga je pa zasledoval še z o-prim nožem v prvo nadstropje kamor je Žirak zbežal v stisk Gostilničarka in njena hčerka s- nasilneža skušali ustaviti na stop-nicah, ta pa je kričal ter pretil z-njima z odprtim nožem, ako se n-umakneta. Končno se je udal t- se vrnil med goste. Tu pa je p-grabril stol ter udaril z njim na- prejo Josipa Mateka po glavi, n-to je treščil s steklenico po glav- Franca Dolinarja, da se je razb-ila, ter je poskušal končno z je-zarem še trdost neke druge gla-ve. Pri raspravi Zaje vse taji t- trdi, da je izmisliljotina. Celjako- krožno sodišče v Celju ga je ob-sodilo na 4 tedne ječe.

Zaradi prigovarjanja h krivo-mu pričevanju so se morali zag-ovarjati pred celjskim okrožnim sodiščem Franc in Marija Strašek posestnika v Nerbišah v žmar-akem okraju ter zasebnik Filip Jeranko. Jeseni leta 1922 je ime- la Marija Strašek pred celjskim okrajnim sodiščem neko civilno pravdo, za katero je skušala do-loma sama, deloma s pomočjo obe- obtožencev doseči po raznih pri-čajah, ki so bile od stranke Mari-je Strašek predlagane in od sodi-šča, da bi za njo ugodno pričale klicane, za kar jim je ponujala "lepo napitnico". Okrožno sodi-šče v Celju je obsodilo Marijo Strašek na 1 mesec in Franca Straška na 6 tednov ječe, dočim je bil Filip Jeranko oproščen.

Krvava senožet. — Radi teške- telesne poškodbe so se morali za-govarjati pred celjskim okrožnim sodiščem poljedelski delavec Mar-tin Travnikar. Ivan Zmajster in Franc Germovšek, vsi iz Pod-gorja pri Pišceah. Dne 28. junija t. l. so kosili na travniku nekega posestnika, ki jih je svedel pozor-atil ter jim tudi dal nekoliko pre-več pijače. Na potu proti domu se slišali prepavati kose, ki so kosili na sosedovem travniku. Travni-kar je takoj predlagal in dosegl, da so brez vsakega povoda udarili na nasprotno gručo ter jih prete-pli s koli, da je bilo več težkih in telesnih poškodb. Obsodeni so bili Martin Travnikar kot povzročitelj pretepa na dva meseca, Zaj-majster in Germovšek pa na 1 mesec teške ječe.

Odlomki iz človeške tragikomedije.

Spisal dr. Jos. Vejnjak.

I. Pepita.

Bilo je v poletnem času, ko sem v nekem mestecu na slovenskem Štajerskem sedel v kočiji, ki me je čakala pred gostilno, da me popelje do pol ure oddaljene železniške postaje. Že se mislim odpravljati, ko stopi gostilničar k vozu in me prosi, naj bi se smela peljati z menoj gospa, katera bi sicer zamudila vlak, ker ji ne more dobiti drugega voza.

"Zakaj ne? Prostora je dovolj, toda le brž, da pridemo še o pravem času."

"Takoj, takoj!" odgovori gostilničar in hiti v hišo, odkoder se kmalu vrne s kovčegom, za njim pa gospa, ki sede na prostor poleg mene.

"Zdaj le hitro dalje!" kličem kočijažu.

"Ne bojte se, gospod doktor," tolaži krčmar. "Casa je še 40 minut, v 30 minutah pa ste na kolo-dvoru. Moj voz še nikdar ni zamudil vlaka. Po moji uri je zdaj ravno..."

Koliko nisem mogel več slišati, ker so konjiči že dirjali po cesti, ki je vodila iz mesta po ravnem polju do železnice, katera tam do-li za senčnim logom na visokem nasipu prekorači močvirnato dolinico.

Zdaj še le sem se ozri po spremeljevalki svoji in zapazil, da jo sili smeh okoli ustnic, ko se obrne proti meni in se mi zahvaljuje za prijaznost, nji izkazano. Bila je videti kakih trideset let stara, re-

dneva, čednega obličja, s katerega me je gledalo dvoje jasnih oči, kakor bi se čudile, češ, ali use ne poznate več, ali ka-li? Bil sem malo v zadržki, iz katere me kmalu reši zgovorna gospa z vprašanjem:

"Ali se me več ne spominjate, gospod doktor?"

"Zares, tako znana se mi zdite, pa ne vem..."

"Ne veste?" seže mi živivo v besedo. "Poglejte me vendar natančneje. Ali sem se že tako postarala? Res, da je minulo kakih dvajset let ali še več, ko sva bila skupaj v vinogradu vašega prijatelja Čukiča. Skromna druž-bica nas je šla iz mesta in tačas se je udeleževal posebnemu ba-vilu z malo osebe moje. Dejal mi je, da sem krasna Pepita, lju-bezniva Pepita..."

"Pepita!" vzkliknem in v spom-in mi stopijo davno pretekli dnevi, zelena oaza v dolgočasni puščavi političnih zmešnjav in bo-jev. In zdaj, ko v lice pogledam spremeljevalki svoji, ki se mi ve-sele nasmehe, čudim se sam, da je nisem precej spoznal.

"Ne zamerim vam, da ste tako pozabljivi, in kaj ne, postarala sem se, pa kako bi se ne? Ko bi vi vedeli, kaj sem vse prebila ta čas! Pa morebiti ste kaj čuli?"

"Prav ničesar. Odkar sem za-pustil ta kraj, nisem povpraševal, niti povedel, kaj se je godilo tu."

"Veste, da ste vi politikarji najpustejši ljudje na svetu!"

"Ne oprekam."

"Dobro se spominjam, kako sem se jezila tisti dan, ko smo prišli tako veseli do Čukiča, sedli

pred kletjo, postreženi z jedjo in s tistim sladkim vinom..."

"1834nik iz samih cibeb," do-stavljam in zdli se mi, da še šutim na jeziku neprosičeno milobo in sladko gladkost tiste zlate kap-ljice.

"Da, da, sladko je bilo, kakor cibeb. In potem ste gospodje začeli prepevati in tudi me smo pomagale. Zdajci pa začnete govoriti o volitvah. Kaj vem, koga ste imeli voliti, in vsa zabava je bila pri kraju. Ta nearečna poli-tika! In ko smo se vrnili v mesto, morala sem vam obljubiti, da bom v čitalnici pomagala pri ne-ki gledališki predstavi. Vi pa ste mi obetali poslati neke slovenske pesmi, katerih nikdar nisem pre-jela. Taki ste, tačas ves v ognju, toda danes me še spoznali ni-ste. Oj, vi politikarji!"

"Le hudujte se, gospodič-na!"

"Gospodična! Kaj še! Poglejte ta prstan. Omožena sem, omo-žena, pa bolje, da bi ne bila," re-če in težko vzdihne.

Radoveden jo pogledam.

"Povejte mi," nadaljuje, "ali sem bila res (saj ste me poznali in slišali o meni), tako hudobna ali razposajena, da sem morala toliko trpeti v mladih letih življenja svojega?"

"Kaj hočete? Trpiti smo vsi, a li ravno vaš spol ima tako srečno naravo, da kmalu pozabite, kar se vam pripeti hudega."

"Kako bi pozabila, kar me še vedno tiči. Toda poslušajte in potem recite, sem li zaslužila ta-ko nesrečo in tako trpljenje."

In Pepita je začela pripovedo-vati:

Tu se strinja 25 posameznih listov kot moza-jik v en meter veliko sliko lunine poloble. Viljem Lohrmann je mojster tega umotvora. Žalibože je doživel izdajo samo prvih štirih listov iz lunine srede (1824), ostale dele je priobčil Julij Schmidt iz njegove zapuščine.

Na tej karti bi si še lahko izbrala in izdelala svojo turo po luni. Odeš, na katerem je narisani cilj najine poti, bi vzela seboj in tako se nama ne bi bilo treba bati, da zaideva in se izgubiva v luninih gorah.

A Maedler in Beer sta prekosila celo to moj-strsko delo. 600 noči sta prebrela pri daljnogledu, premera višino 150 luninih kraterjev in nad 1000 njenih gora — in vstvarila sta 1 m visoko karto, ki je ostala do danes najzvernejša risba lunine površine. Tolika in tako natančno bi se morala videti lunina polobla, če bi se primaknila zemlji tristostrat bliže.

Francija, ki je narišala na list kvart-oblike, kaže toliko detajlov in predočuje deželo v istem merilu, kakor Maedlerjeva karta luno.

Po velikosti nadkriljuje Maedlerjevo risbo luno edino še 2 m velika "karta luninih gora," ki jo je l. 1878 izdal ravnatelj atenske zvezdarne Julij Schmidt.

Pri kraju sva! In vendar naju ni popolno-ma zadovoljil ta "izprehod skozi galerijo luninih slik". Pri vsej lepoti in natančnosti manjka našim kartam dih prirodnosti in pokrajinske res-ničnosti.

Kdor je pogledal luno le, enkrat skozi dalj-nogled iz lica v lice, ta mora priznati: kar mi kažejo te slike, to niso plastičnožive pokrajine lu-ninega površja. Suhoparen znanstven inventar to, ki je v njem točno registriran vsak najmanjši de-tajl njenega površja. Pozna se jim, da predočuje svet, ki leži 384.000 km od nas v svetovnem pro-storu, nedostopen našemu bližjemu spoznanju.

Dva Angleža, inženir Nāmyth in astronom Carpenter, sta se na jako duhovit način izognila slabosti svojih prednikov, ki so tako malo pogo-dili značaj luninih pokrajin.

Odpri njih knjigo tu na moji mizi in obču-duj te lepe pokrajinske slike lune! No, kaj po-rečeš?

"Ali je mogoče? To so vendar pristne foto-grafije luninih dežel! Kako živo in naravno se blešče gorska slemena, strmi stožci in okopi v solnčni luči! Kako ostra črna senca pada za nji-mi; res vse je pogojeno tako plastično in resnič-no, da bi skoro lahko prijel posamezne gore. Kaj ne, saj so pravcata fotografije?"

— So in niso.

Z vstrajnostjo in trudom, ki si ga lajik-tež-ko predstavlja, sta opazovala oba Angleža več kot trideset let lunino površje. Kar jima je kazal jako izvrsten daljnogled, vse sta začrtala z mar-ljivo skrbnostjo v svoje risbe. In ni jima bilo truda dovolj.

Po teh risbah sta modelirala lunina gorovja. Minuciozno natančno sta nanašala kepico na ke-pico, grmadila gore, vrezavala razpoke, dvigala okope in grebla kotliške — tako dolgo, da je sta-la pred njima lunina pokrajina v vsem svojem ti-pičnem čaru.

A storila sta še en korak dalje v vestnem o-ponašanju luninih odnosov.

Kakor obseva jutranje sonce s poševnimi žarki lunino pokrajino in ji z ostro razdelbo svet-lobe in sence vlije živo plastiko, tako sta obseva-la Nāmyth in Carpenter svoje modele in jih v poševni luči fotografirala.

Čemu toliko nepotrebnega truda, si misliš. Mari bi bila kar neposredno fotografirala luno lice!

Da, prav imaš! Res popolnoma sva v svoji zgodovinski zamaknenosti pozabila, da se je med tem že l. 1839 posrečilo Daguerreju na posebno pripravljani srebrni plošči s pomočjo svetlobe nari-sati katerikoli predmet v vsej njegovi prirodni istinitosti, izumil je slikanje s svetlobo ali foto-grafijo.

"Kmalu po tistem izletu, kate-rega sva se spominjala danes, pri-šla je nova garnizija v naše me-sto. Eden oficirjev si je najel stanovanje v naši hiši."

"Bil je mlad baron, kaj ne?"

"Bil je mlad baron, kaj ne?"

"Ni bil ne več mlad, še menj pa baron, ampak doma tam nekje na Dravskem polju in za petnajst let starejši od mene. Obetal je res vse, kar je imel in ni imel, vendar jaz sem ostala trdna in moja pr-va in poslednja beseda je bila: druge zveze jaz ne poznam, kakor zakonako. K temu pa, kakor veste, pri vojakih treba kavejci in ker niti on, niti jaz nisva bila toliko premožna, sklenila sem pre-trgati znanstvo, katero bi le oško-dovalo dobro moje ime."

"Kdo bi si bil mislil, da znate biti tako trdosrčni?"

"Moj Jarnej pa, česar nisem pričakovala od njega, počke si privatne službe in ko mu je bila zagotovljena, stopi pred mene in mi naznani, da opusti vojaščino, ako hočem z njim stopiti pred ostar. Njegova poštenost in takšen dokaz ljubezni do mene, ganilo mi je srce in rekla sem: da! Sicer se pa morebiti še spominjate rodbinskih mojih razmer, zavoljo katerih sem morala vesela biti, da pridem od doma."

"Torej je kvitiral vaš Jarnej. To se res malokdaj pripeti. A vi niste z njim tako ravnali, kakor tista mariborska gospodična, za-rad katere je tudi službo kvitiral neki oficir, potem pa, ko se ji je predstavljal v civilni obleki, ni ga hotela nič več poznati, češ, da t ni tisti mož, kateri je v oficir-ski uniformi zahajal k nji."

"Slišala sem o ti smešni pri-godbi in da je potem oče moral plačati oficirju odškodnino. No, Jarnej moj mi ni ugajal zavoljo uniforme, ampak ker sem se pre-prijala o njegovem poštenem mišljenju. Odpovedal se je vojaštvu in po poroki sva se preselila v Gradec, kjer je sprva stopil v pri-vatno službo, leto pozneje pa bil imenovan blagajnikom na nekem javnem zavodu."

"Dotle je šlo še vse po sreči?"

"Res po sreči. V tistem zavodu, pol ure od Grada, imela sva pro-sto stanovanje in toliko prihod-kov, da sva dobro izhajala. In zdaj se je začela dolga vrsta le-pih dni in niti sanjalo se mi ni tačas, da bi moglo kdaj biti dru-gače. Minilo je tako osem let. Naš fant, bil je jedini, dorastel je za šolo. Ker je bila pa v tistem kraju samo preprosta kmetaka šola, morala bi ali najeti privata učitelja, ali pa sina dati v Gra-dec. Prvo ni kazalo, a ločil se od njega ter ga izročiti tujim lju-dem, zdelo se mi je čisto namo-goče. Sklenila sem torej, da po-jdem sama s fantom v mesto in si tam najamem sobico. Mož moj s tem ni bil zadovoljen. Vajen je bil na red in komoditeto v hiši, katere bi potem moral pogrešati. A jaz se nisem udala in jeseni, ko so se začele šole, preselila sem se v mesto. Nedavno poprej sem bila najela kuharico, da možu ne bi trebalo hoditi v krčmo. Iz počej-ka je šlo vse dobro. Fant se je pridno učil, od nedeljah pa sva se vozila domov ali je Jarnej prišel naju obiskat. Prešla je zima in zblizala se velika noč, katero sva upala prav veselo preživeti v red-bini. A zdajci je bilo vsemu konec, strašen konec."

In Pepita ai zakrije oči, iz kate-rih so se udirale solze.

"Kaj pa se je pripetilo?" vpra-šam ginjen. "Ali je morebiti smrt..."

"Ne smrt," seže mi v besedo. "Oh, da bi bil umrl, predno je to-čeval! Zalovna bi, pa spomin bi me tešil in sinu bi v mlado sre-č vtisnila blestečo podobo prerano umrlega očeta. A zdaj! Oskrunje-no je njegovo ime in madež je ti-stemu, kdor je mora nositi."

"Vaš mož je bil blagajnik, kakor ste mi pravili. Torej si lahko mislim, da je storil, kar se dan danes mnogokrat pripeti."

"Da bi le to bilo! A ravnal je vse huje; tako grdo, da ni vreden, da ga še nosi zemlja."

Zalost se ji je izpremenila v je-so in oči so se žarile od strastne-ga srdu.

Potem nadaljuje:

"Bilo je blizu poludne tistega nesrečnega dneva, katerega ni-kdar ne bom pozabila. Priprav-ljala sem kosilo za sebe in za fan-ta, ko potrka in naglo v sobo stopi pristav tistega zavoda, v kate-rem je služboval moj mož. Veselo ga pozdravim, misleča, da mi ima kaj poročati. Toda on se nemirno ozira po sobi in hlastno vpraša:

"Ali je vaš soprog t. kaj v me-

stu?" Začudila sem se, a ničesar hudega slutila. Odgovorila sem, da se vsaj ni oglasil pri meni. A-ko je v mestu po opravih, goto-vo pride vsak čas. Pristav zma-je z glavo: "Torej ni tukaj preno-šil?" — "Saj veste, da nikoli ni ostal tukaj v mestu čez noč," odgovorim. "Kaj pa se je zgodilo, za božjo voljo!" — In pristav mi ves razburjen pove, da se je več-raj popoldne odpeljal mož moj, rekši, da pojde mene obiskat in da se boče vrnil čez jutraj. Ker ga pa danes vse dopoldne ni bilo in se zaradi tega ne more v bla-gajnico, odposlal je ravnatelj pri-stava, da pozve, kje je blagajnik in zakaj se ni vrnil. "Za gotovo sem pričakoval, da ga najdem pri vas, in zdaj res ne vem, kaj bi mislil."

"Lahko si mislite, kako sem se splašala pri teh besedah. Gotovo se mu je prigodila kaka nesreča, bila je moja prva misel. Brž se opravi in hitim s pristavom k mestnemu redarstvu, vendar tam nisem ničesar vedeli o mojem mo-žu. Morebiti pa se je vrnil, in ker tudi pristav ni znal drugega sveta, odpeljala sva se domov na zavod."

(Dalje prihodnjik.)

Razno.

Škandalozna afeta Rdečega kri-ža v Berlinu. — Policijsko ravnateljstvo v Berlinu je prišlo na sled senzacionalnemu škandalu na ta-mošnjem šleskem kolodvoru. Kolodvor je imel stalno postajo Rde-čega križa, ki je bil poklican po-magati ranjenecem in onemoglim potnikom v izvestnih slučajih ter nuditi varno zatočišče dekletom brez strehe. Postajo je vodil Werner Nuessen, njegov namestnik pa je bil bivši poročnik v nemški ar-madi Adolf Jeschke, sedanji višji carinski nadzornik.

Že meseci in meseci so vladale na kolodvoru zelo čudne razmere, za katere je vedel marsikdo, a se jim ni upal napraviti konca nihče, ker se je vse vrtilo tako zvito in prekanjeno, da je bilo težko osu-mniti storilce krivičnih dejanj. Ne-kako pred tremi meseci pa je pri-šel v preiskavo radi prestopka zo-پر pravnost sanitacije Thiele. Mož je pod pretvezo Rdečega kri-ža ustavil na kolodvoru neko 13 letno dekletce ter je zahteval na njej svoji pohoti. Brutalna zade-va je prišla na dan in Thiele je moral v zapor, kjer čaka sedaj na obravnavo.

Medtem so se razmere v smeri opisanega slučajja na šleskem kolodvoru nadaljevale in celo po-

strile. Thielejevih tovarišev predstojnikov ni sanjejeva-tacija prav nič oplasila. Jesch-ki je bil kot funkcionar Rde-čega križa na tem mestu nekakšen mogočen poglavar, je večje bel za to, da so zle govornice o govi podružnici Rdečega križa tihnilo in se porazgubile, pre-so prišle na ušesa vrhovnim fe-cijonarjem te institucije v Be-ru. Vendarle ni šlo vse tako go-ko, kakor si je predstavljal Je-schke. Govornice so naposled ven-le prišle na ušesa policiji in t nastavila posebne detektive, ki imeli nalog nadzorovati Jesch-ja. Kmalu se je pokazalo, da mož početnik strašnih nedosto-ati. On in njegovi sanitejerji so neprestano pijani. Radi tega je postajenačelnik še pred t zabranil vstop v čakalnico, so običajno prežali na neare žrtve. Jeschke je lovil mlade klice, jih vodil v svojo sobo R-čega križa ter jih tam oneča-l. Neko družino, ki se je pripel-je Berlin iz Rusije, je meni nič bi nič kar za cel teden inkla- v svojih službenih prostorih, čilo za stanovanje pa je zahte- v obliki, ki se ne da opisati. Mo- je zaposlil kot snažilko na post- dve heerki pa je zlorabljal na- brutalnejši način v svoje poho namene.

Neko ženo je ob taki prilož- tako razpraskal po obrazu, da morala v bolnišnico, kjer se še- daš zdravi. Oblasti so napo- doznale za vse to in so krivec retirele. Poleg Jeschkeja je- ključem še cela vrsta skrivne Berlin govori in piše samo o škandalu, ki zopet enkrat ka- kaj se vse godi v velikomest- mlakazah tudi pod firmo n- rtvenosti in zdravstvene propa- de.

Ali več, kaj trpi veliko šte- slovenskih delavcev v Amer- valed spolnih bolezni, ki so po- dica občevarja z vičugami? A- ne več, naroči si knjigo "Za- dalc", katero dobiš pri Knjiž- matici S. N. P. J.

DA SKUHAŠ DOBRO VO. PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, slad in vse druge potrebščine. Posku- in se prepričajte, da je doma pri- kuhani vedno je najboljši in naj- najši.

Grocerijam, sladničarjem in v- dajalne šolezine damo primerno- pust pri vaših naročilih. Pišite informacije na:

FRANK OGLAR,
8401 Superior Avenue, Cleveland.

KNJIGE

Književne Matice S. N. P. J.

Književna matica Slovenske narodne podporne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

Pater Malaventura. Spisal Zvonko A. Novak. Izvirna povest iz življenja ameriških franciskanov. Z izvirnimi slikami, katere je izdelal Stanko Zele. Fina trda vezba. Cena s poštnino vred \$1.50.

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena \$1.00 s poštnino vred.

Zajedalci. Spisal Ivan Molek. Povest iz doslej skritega kosa življenja slovenskih delavcev v Ameriki. Trda vezba. Cena \$1.75 s poštnino vred.

Zakon biogeneze. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki tolmači mnoge narurne zakone in poka- zuje, kako se splošni razvoj ponavlja pri po- samezniku fizično in duševno. S slikami. Trda vezba. Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, do- bite za tri dolarje. Vse zadnje štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslati denar, sprejema

Književna Matica
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.